

Bijlage – FEITEN (i)

De onderstaande feiten zijn gebaseerd op cijfers van de politie.

Het strafrechtelijk onderzoek loopt nog steeds dus mogelijk veranderen cijfers.

Peildatum 12 oktober 2020

Vrijdag 14 augustus: Kanaleneiland

- **Locatie:** Kanaleneiland: Rijnbaan, een kleine winkelstrip aan de Van Heuven Goedhartlaan en het aangrenzende deel Marshallaan
- **Aard van de rellen:** autobrand, 2 bushokjes gesloopt en poging tot inbraak in winkel, in brand steken gras bij groenstrook, vernielen openbare orde camera, gooien met stenen en vuurwerk naar politie

Zaterdag 15 augustus: Overvecht

- **Locatie:** Overvecht: Gagelhof & winkelcentrum Overkapel
- **Aard van de rellen:** de jongeren gooiden stenen en vuurwerk naar de politie. Daarnaast waren er meerdere molotovcocktails, ontstond er een brand en lichte schade aan een woning.

Zondag 16 augustus:

Dreiging in Overvecht, Kanaleneiland, Terwijde en Zuilen maar uiteindelijk geen rellen, mogelijk door heftige regen.

Maandag 17 augustus: Noordwest & Hoograven

- **Locatie:**
Noordwest: de jongeren verzamelden zich bij winkelcentrum Rokade en in de Geuzenwijk. Uiteindelijke onrust was bij Speeltuin Klokkenveld (Kloosterlaan, Nieuwlichtstraat, Marnixlaan) in Ondiep.
Hoograven: voornamelijk Nieuw Hoograven-zuid en winkelcentrum aan 't Goylaan en Heemstedelaan.
- **Aard van de rellen:**
Noordwest: sfeer begon niet grimmig, maar later op de avond grimmiger met name richting politie. Er is vuurwerk gegooid, 2x scooter / motor brand, 1 kliko brand en 1x steen naar Mobiele Eenheid. Er was een enorme oploop van buurtbewoners.
Hoograven: Afsteken vuurwerk in het begin van de avond en gooien van stenen naar politie, bus en voorbijrijdende auto's, vernieling ruit stomerij.

Dinsdag 18 augustus: Noordwest & Kanaleneiland

- **Locatie:**
Noordwest: de jongeren verzamelden zich bij winkelcentrum Rokade en in de Geuzenwijk. Uiteindelijke onrust was bij Speeltuin Klokkenveld (Kloosterlaan, Nieuwlichtstraat, Marnixlaan) in Ondiep.
Kanaleneiland: Rijnbaan, een kleine winkelstrip aan de Van Heuven Goedhartlaan en het aangrenzende deel Marshallaan
- **Aard van de rellen:**
Noordwest: kat-en-muisspel, het bekogelen van burgers en voertuigen met vuurwerk, besmeuren van wegdek met frituurvet.
Kanaleneiland: afsteken en gooien vuurwerk.

Algemeen

- Totaal aantal betrokkenen: circa 300, voornamelijk mannelijk, voornamelijk Nederlands-Marokkaans
- 72 aanhoudingen inclusief de drie vloggers die tot rellen hadden opgeroepen, daarvan:
 - 53 aanhoudingen op de avonden zelf, daarvan
 - 19 minderjarig
 - 18 aanhoudingen van personen buiten Utrecht
 - 19 aanhoudingen in de weken na de ongeregelde heden, daarvan
 - 15 minderjarig
 - Allen afkomstig uit de wijk

Bijlage – LITERATUURONDERZOEK (ii)

Persoonlijke beweegredenen

Leeftijdseffect

De rebellerende jongeren in Utrecht blijken uit de leeftijdscategorie van 16/17 tot 26/27 te komen. Dit is de leeftijdscategorie waarin de meeste geweldsmisdrijven voorkomen (met een piek in de leeftijdscategorie van 21-25 jaar). Het is gebleken dat deze leeftijdsgroep slechter is in het inschatten van de consequenties van hun risicogedrag op lange termijn en meer bezig zijn met de sensatie op het moment van uitvoeren (Mols, 2016). Daarnaast is er in deze leeftijdscategorie een duidelijke scheiding tussen jongeren die antisociaal gedrag vertonen en jongeren die dat niet doen. De jongeren die vaker agressief of antisociaal gedrag vertonen, zijn vaker betrokken bij risicogedrag met gezondheidsconsequenties (zoals middelengebruik of verkeersgedrag), economische consequenties (zoals vroegtijdig school verlaten of zwerven) en sociale consequenties (zoals criminaliteit). Uit onderzoek is gebleken dat deze groep jongeren op vele domeinen slechtere vooruitzichten hebben dan jongeren die geen antisociaal gedrag vertonen (Junger, 2004).

Agressie

De onrust in Utrecht is veelal door jongens veroorzaakt. In de literatuur kan dit gekoppeld worden aan het belang van jongeren om hun autonomie te vergroten, wat vooral bij jongens het geval is. Meisjes krijgen op deze leeftijd vaker minder bewegingsruimte van hun ouders. Assertiviteit en agressie vormen voor jongens manieren om zich los te maken van de 'volwassen' wereld. Grensoverschrijdend gedrag en de mate van gerichtheid op vrienden hangt dan ook nauw met elkaar samen. Vooral in gezinnen met een lagere sociaaleconomische status zijn stoerheid en agressie, uitingsvormen van mannelijkheid. Verschillende bronnen kennen dit fenomeen toe aan de verandering in de maatschappij waarin individuen autonomer zijn geworden en het gevoel van eigenwaarde is toegenomen. Mensen voelen zich sneller dan vroeger gekrenkt in hun zelfrespect. Dit zet aan tot het feller en sneller opkomen voor zichzelf wat past bij een assertieve levensstijl. Daarbij is de houding tegenover afwijkend gedrag minder mild geworden doordat er steeds hogere eisen aan de omgangsvormen worden gesteld. De grens tussen assertiviteit en agressie kan bij adolescente jongens dan ook dun zijn. Door de invloeden vanuit de vriendengroep, het gezin, het onderwijs en de buurt waarin meer dwang en afwijzing ontstaat kunnen jongens zich eerder geneigd voelen om hun mannelijkheid te tonen door lastig gedrag te vertonen om zich zo kwaadschiks van respect te verzekeren. Dit gebeurt doorgaans vaker bij jongens met een lagere sociaaleconomische status en etnische groepen. Een verklaring hiervoor kan zijn dat er een culturele reactie wordt gegeven op de ervaren maatschappelijke machteloosheid en racisme of als tegenreactie op het negatieve beeld dat anderen van hen hebben (Pels, 2003).

Gedragsproblemen

Een aantal van de betrokkenen heeft mogelijk te maken met gedragsproblemen die samenhangen met bijvoorbeeld PD-nos en ADHD of een lichtverstandelijke beperking. Dit komt overeen met de literatuur die aangeeft dat jongeren met een lichtverstandelijke beperking relatief vaker voorkomen binnen het justitiële systeem en vaker bij een criminele of overlast gevende groep behoren. Deze groep jongeren is kwetsbaarder dan andere jongeren omdat zij over minder beschermende factoren bezitten en met meer risicofactoren worden geconfronteerd. Jongeren met een lichtverstandelijke beperking gaan dan ook minder vaak om met pro sociale vrienden en hebben vaker delinquente vrienden dan jongeren zonder lichtverstandelijke beperking. Dit versterkt een positieve houding ten opzichte van asociaal gedrag waardoor delinquent gedrag eerder geaccepteerd en uitgevoerd wordt. Daarbij is deze groep jongeren gevoeliger voor de invloed van anderen en zijn ze meer op zoek naar sociale bekrachtiging wat resulteert in het eerder vertrouwen op anderen dan op eigen kunnen. Ook impulsiviteit, gebrek

aan empathie en een gebrek aan spijt en schuldgevoel worden als redenen gegeven voor het vertonen van antisociaal gedrag. Jongeren met een lichtverstandelijke beperking blijken moeite te hebben met een adequate sociale informatieverwerking waardoor ze moeite hebben om het perspectief van een ander in te nemen, gedrag te onderdrukken en de consequenties van het gedrag te overzien wat de kans vergroot op het vertonen van probleemgedrag (Lieferink, 2010).

Opvoeding

Een andere persoonlijke beweegreden die van belang kan zijn in vertonen van delinquent gedrag onder jongeren is de opvoeding en de aspecten die hierbij horen. Ondersteuning (communicatie tussen ouder en kind en responsiviteit van de ouder) en controle (het stellen van regels en monitoren) door ouders worden hierbij gezien als belangrijke factoren. Een opvoeding met meer ondersteuning, monitoring en duidelijke regels hangt negatief samen met delinquent gedrag (Claasen, 2011). Hierbij krijgen jongens vaker dan meisjes te maken met een minder adequate opvoeding (denk aan minder supervisie) (Hoeve, 2017). Deković en Prinzie (2014) onderscheiden vier typen factoren binnen het gezin die invloed hebben op de ontwikkeling van het kind. Proximale factoren gaan over de interactie tussen kind en ouder waarbij een onderscheid wordt gemaakt in de kwaliteit van de ouder-kind relatie en het opvoedingsgedrag van de ouders. Bij distale gezinsfactoren gaat het om de kenmerken van de opvoeders. Dit zijn de vaardigheden, persoonlijkheidskenmerken of psychopathologie. De contextuele factoren doelen op dynamische gezinskenmerken zoals de onderlinge relaties in het gezin (ook de kwaliteit van de relatie tussen ouders/verzorgers) en het functioneren van het gezin als geheel. Als laatste zijn er de globale factoren waarbij het gaat om structurele kenmerken zoals de gezinskenmerken (éénoudergezinnen), de etnisch-culturele achtergrond en sociaaleconomische status (Knorth, 2016). Hierbij laten jongeren uit éénoudergezinnen en uit gezinnen met een migratieachtergrond en lage sociaaleconomische status, vaker delinquent gedrag zien.

Kansenongelijkheid/sociale uitsluiting

Ook het gevoel van niet mee tellen in de samenleving kan een factor zijn in het veroorzaken van onrust. Betrokken jongeren en jongvolwassenen ervaren slechte kansen op de arbeidsmarkt waardoor er een wantrouwen ontstaat in de samenleving en de overheid. Deze sociale exclusie die wordt ervaren kan een grote impact hebben op het individu. Zo kan dit leiden tot een defensieve houding en agressief of risicovol gedrag wat ook kan verklaren dat sommige betrokkenen al eerder in aanraking zijn geweest met de politie. Gevoelens van wantrouwen of gevoelens van achtergesteld zijn of oneerlijk bejegend zijn, verandert de interpretatie van informatie en gedrag van anderen (Meershoek & De Vries, 2011). Het feit dat jongeren uit verschillende wijken afkomstig zijn en er maar een relatief kleine groep met kwade intenties aanwezig was, bevestigt dat er sprake is van meeloop gedrag of een gevoel ergens bij te willen horen. Uit de literatuur kan dit verklaard worden doordat zij de angst hebben om uitgesloten te worden, zij loyaal willen zijn tegenover hun leeftijdsgenoten of vrienden en het belang van status waardoor zij zich conformeren aan het gedrag van anderen (goedkeuring) (Verdonck, 2017).

Etnische achtergrond en discriminatie

De onrust die vanuit etnische groepen wordt veroorzaakt wordt op veel verschillende manieren verklaard in de literatuur. Zo ervaren etnische minderheden (op basis van de 'strain theory') meer stress dan autochtonen doordat ze discriminatie, negatieve attitudes en stereotypering meemaken waardoor ze zich ongelijk behandeld voelen en eerder neigen tot delinquentie. Daarnaast groeien personen met een niet Nederlandse achtergrond vaker op in niet-volledige gezinnen met een lagere sociaaleconomische status. In de buurten waar etnische minderheden wonen is er ook vaker minder sociale controle en sociale ondersteuning waardoor een verzwakte band ontstaat met de conventionele maatschappij (Claasen, 2011). Ook kan een gevoel van discriminatie een rol spelen. Vaak is de identiteit die jongeren krijgen toegewezen niet gelijk aan hun eigen identiteit. Stigmatisering vanuit de politiek en media kan hier een aanleiding voor zijn. Hierdoor identificeren de jongeren zich vooral met de lokale omgeving en minder met het nationale niveau. Doordat de jongeren het gevoel hebben niet te kunnen voldoen aan de normen en waarden van de middenklasse cultuur, ervaren zij

statusfrustratie. Deze frustratie kan worden versterkt door werkgevers en docenten die volgens hen ook over deze vooroordelen beschikken. Deze groep is sneller geneigd om zich tot hun eigen subcultuur terug te trekken waardoor er een groepsidentiteit ontstaat (Van Vugt, 2017).

Buurt

Als er specifiek naar Marokkaans Nederlandse jongeren wordt gekeken kan er gesteld worden dat de buurt erg belangrijk is voor deze groep. Zij voelen zich emotioneel verbonden met de buurt waarin ze een groot deel van hun vrije tijd in doorbrengen. Als deze 'achterstandsbuurt' dan via de media in verband wordt gebracht met jeugdcriminaliteit en overlast kan dit botsen met het beeld wat de jongeren zelf hebben van hun buurt. Terwijl er dus een beeld wordt geschetst van een onsaamhangende buurt waarin er een gebrek aan sociale cohesie heerst, ervaren de jongeren zelf een sterke verbinding met de buurt waarin zij zich thuis voelen. Deze jongeren hebben vaak hechte vriendengroepen en familiebanden die dicht bij elkaar wonen in dezelfde buurt en winkelcentra of sportvelden in die buurt worden vaak gebruikt voor ontmoetingen en sociale interacties. Deze groep jongeren ziet 'hangen op straat' dus meer als een ontmoeting met een groep gelijkgestemden waarin sociale interactie erg belangrijk is. Zij eigenen zich als het ware de openbare ruimte toe en zetten dit om in privé ruimte die hen de mogelijkheid biedt om uitdrukking te geven aan hun groepsidentiteit (Wijntuin, 2019).

Omgevingsfactoren

Corona

Naast de persoonlijke beweegredenen kunnen ook omgevingsfactoren een rol spelen in het veroorzaken van onrust. Hierin kan het Corona virus bijvoorbeeld een rol hebben gespeeld. Allereerst wordt er vanuit gegaan dat het virus een psychologisch effect heeft op de jongeren. Uit studies is gebleken dat jongeren zich onder andere moeilijker kunnen concentreren, zich meer vervelen, eerder geïrriteerd raken, vaker nerveus zijn en zich meer zorgen maken sinds het uitbreken van het virus. Hoewel hier nog meer onderzoek voor nodig is, zijn er aanwijzingen dat deze psychologische effecten ook een negatieve invloed heeft op het gedrag dat de jongeren laten zien (Orgilés et al., 2020).

Fysieke omgeving

Uit de literatuur blijkt dat de fysieke omgeving ook een sterke invloed heeft op het uitvoeren van delinquent gedrag bij jongeren. Hoewel bijna alle rellen in Utrecht in de buurt van een winkelcentrum plaatsvonden is het moeilijk te zeggen of dit daadwerkelijk invloed heeft gehad op het gedrag zelf. Wel is er gebleken dat wanneer jongeren veel tijd doorbrengen in een setting waar meer blootstelling is aan criminogene handelingen, zij eerder geneigd zijn tot het plegen van geweld. Zo zijn jongeren die veel tijd doorbrengen in (semi)publieke ruimten, waarin zij elkaar zonder ouderlijke supervisie informeel socialiseren, vaker betrokken bij geweld en delinquentie. Deze setting hangt af van de tijd die de adolescenten er doorbrengen zonder supervisie, de omgang met eensgezinde adolescenten, de mogelijkheid tot entertainment van de setting (zoals winkelcentra en cafés) en het gebrek aan ingrijpen door omstanders ('collective efficacy'). Een andere theorie stelt dat ouders eerder geneigd zijn tot het plegen van geweld in een omgeving waar zij vertrouwd zijn (Verdonck, 2017). De uitgekozen plekken zijn overzichtelijk en ruimtelijk zodat de politie snel kan worden opgemerkt door de jongeren en meer bewegingsruimte aanwezig is. De fysieke structuur van de wijk en woningen waar de jongeren vandaan komen kan ook meedragen aan het gedrag. Wijken met een hogere bevolkingsdichtheid blijken namelijk hogere criminaliteitscijfers te hebben en zouden eerder zorgen voor negatieve gevoelens en een hogere bloeddruk (vooral voor mannen) (Dawodieh, 2017).

Hitte

Als laatst kan ook de uitzonderlijke warmte op de dagen van deze onrust een factor zijn in dit gedrag. Uit onderzoek is dan ook gebleken dat warmere temperaturen voor meer onrust zorgt.

De hitte kan gevoelens van vijandigheid veroorzaken en indirect ook tot vijandige gedachten leiden (Anderson, 2001). Daarbij is de fysieke structuur van de wijk en de woningen waar de jongeren vandaan komen vaak niet gebouwd voor deze extreme temperaturen. De huizen staan dicht op elkaar, zijn relatief klein, hebben minder kamers en hebben geen tuin of balkon.

Social media

Influencers

Het gebruik van social media in het veroorzaken van onrust is geen nieuw fenomeen. De eerste keer dat dit fenomeen duidelijk naar voren kwam, was de rel in Haren. De manier waarop social media worden gebruikt is echter wel veranderd. De kanalen zijn sneller en persoonlijker geworden terwijl er een grotere groep kan worden bereikt. Doordat de 'pop-up-rellen' relatief snel plaatsvinden is het moeilijker te bepalen waar de volgende rel zal plaatsvinden. Door het huidige gebruik van social media is het dan ook makkelijker geworden om in een korte tijd, een grote groep bij elkaar te brengen. Een beweegreden voor jongeren om elkaar op te zoeken, wordt versterkt door vloggers. Dit bleek van invloed te zijn in de rellen in Utrecht. Hierbij hebben enkele personen van (in de meeste gevallen) buiten de wijk veel invloed op anderen. Deze personen creëren een hype waardoor een digitaal sneeuwbal effect ontstaat onder de jongeren die elkaar opjutten.

Spanningsbehoefte

In de literatuur kan dit worden verklaard door een aantal onderliggende factoren. Allereerst speelt social media in op de spanningsbehoefte van de jongeren. Zoals veel jongeren aangaven hebben ze behoefte naar sensatie en actie (door verveling). De spanningsbehoefte is dan ook het grootst bij adolescente jongens wat kan resulteren in negatief risicogedrag. Persoonkenmerken en vrienden die ook op zoek zijn naar sensatie hebben hier overigens een sterke rol in. In het geval van de Utrechtse rellen kan er dan ook gesproken worden over 'edgework', 'taking risks for the fun of it'. Dit is een fenomeen waarbij de jongeren vrijwillig risico's nemen terwijl er geen materiele beloning aan verbonden zit. De ervaring zelf is dus een motivatie om risicovol gedrag te laten zien wat wordt veroorzaakt door bijvoorbeeld collectieve verveling. Ook versterken de vakantieperiode en het coronabeleid een gevoel waarin de maatschappelijke normen vervaagd zijn. Het ontbreken van duidelijke regels zorgt zo voor ongeremde uitbarstingen die sterk van deze situatie en context afhankelijk zijn. Hierin is gebleken dat het groepsgevoel erg van belang is. Doordat social media een podium vormt waarop alle lotgenoten normoverschrijding goedkeuren en toejuichen kan er dus 'ontspoord groepsgegedrag' ontstaan. Groepsdynamische processen zorgen ervoor dat jongeren zich minder verantwoordelijk voelen door de anonimiteit van de groep (Verdonck, 2017).

Concurrentie tussen overheid (politie) en jongeren/wijken

Ook wordt door social media het contrast tussen groepen versterkt. Door het tonen van 'wij-zij' tegenstellingen tussen groepen jongeren of wijken onderling, wordt de concurrentie aangewakkerd. Hierbij is de status en waardering van leeftijdsgenoten erg belangrijk. Door ergens 'bij te horen' wordt er een eigen identiteit ontwikkeld die wordt versterkt door de groep. Het laten zien van delinquent gedrag binnen deze groep kan meerdere oorzaken hebben. Zo stelt het symbolisch interactionistische perspectief bijvoorbeeld dat delinquent gedrag een specifieke betekenis heeft voor de jongeren en waarden vertegenwoordigd als autonomie, volwassenheid en onafhankelijkheid. Deze waarden kunnen dus worden behaald wanneer de jongeren zich conformeren aan de groep en het imiteren van het gedrag van de groep, waarmee ze de kans op uitsluiting verkleinen (De Jong & Van Gemert, 2010). De sociale opbrengsten van het vertonen van delinquent gedrag is dus belangrijk voor de jongeren en de druk vanuit de groep om je te bewijzen kan groot aanvoelen. Door social media wordt deze identiteit (status en erbij horen) ook gevormd wanneer leeftijdsgenoten niet fysiek aanwezig zijn. Door ook digitaal te laten zien bij welke groep zij horen wordt de loyaliteit aan de groep versterkt en hun identiteit gevormd (Dijkstra & Veenstra, 2019).

Kopieergedrag

Social media kan daarbij ook een rol spelen in het kopiëren van andere rellen. Doordat informatie over andere rellen (vermoedelijk Schilderswijk) snel en makkelijk verspreid wordt op social media (in de vorm van filmpjes, foto's en tekst), zijn er referentiekaders waarmee kan worden vergeleken. Uit de snapchat berichten is gebleken dat de berichtgevers eerdere rellen willen overtreffen. Daarbij lijkt het of de rel waarbij de meeste schade is aangericht aan de overheid ook het meest succesvol is. Afzetten tegen de maatschappij en de politie kan een gevolg zijn van negatieve ervaringen met de politie of het, volgens de jongeren, overdreven of discriminatoir optreden van de autoriteiten (Verdonck, 2017). Teksten als 'waar is de politie', op social media, bevestigen dit beeld.

Samenvatting

Er zijn dus veel beweegredenen te benoemen voor het gedrag van de betrokken personen. Allereerst zijn er persoonlijke factoren die een rol spelen. Zo heeft de leeftijdscategorie een effect in combinatie met antisociaal gedrag. Daarbij zijn assertiviteit en agressie een manier voor de betrokkenen om hun autonomie te vergroten. Ook zijn jongeren met gedragsproblemen extra gevoelig voor het veroorzaken van delinquent gedrag. De opvoeding en de daarbij horende gezinsfactoren kunnen een belangrijke rol hebben. Ook de kansenmogelijkheden en (de ervaring van) sociale uitsluiting dragen bij aan het vertonen van antisociaal gedrag waarin de ervaren discriminatie een drijfveer vormt.

Naast de persoonlijke factoren zijn er ook omgevingsfactoren die kunnen bijdragen aan de onrust. Zo heeft het Corona virus waarschijnlijk een effect gehad in het versterken van bepaalde gevoelens waardoor de mogelijkheid tot het vertonen van dit gedrag werd versterkt. De fysieke omgeving en de structuur van wijken en woningen zouden ook een invloed kunnen hebben gehad waarbij de warmte dit effect heeft vergroot. Een belangrijke factor in deze rellen bleek het gebruik van social media te zijn. Doordat bepaalde individuen een grote macht hebben via dit medium, zijn er zogeheten 'pop-up-rellen' ontstaan. Via social media kan er daarbij ingespeeld worden op de spanningsbehoefte van jongeren en wordt de concurrentie tussen de overheid en jongeren uitvergroet. Kopieergedrag van eerdere rellen kan hierbij een rol hebben gespeeld.

Bronnen

Anderson, C. A. (2001). Heat and violence. *Current directions in psychological science*, 10(1), 33-38.

Claasen, C. (2011). *De invloed van etniciteit op de relatie tussen opvoeding en delinquentie onder adolescenten*.

Criminologie, 61(3), 280-292. <https://doi.org/10.5553/TvC/0165182X2019061003005>

Dawodieh, E. (2017). The Impact of High Population Density on the Built Environment and the Behavior of Individuals in Amman. *Global Journal of Research In Engineering*.

de Jong, J. D., & Gemert, F. V. (2010). *Een studie naar het concept groepsdruk*. Faculteit der Rechtsgeleerdheid, Vrije Universiteit.

Dijkstra, J. K., & Veenstra, R. (2019). Jongeren, leeftijdsgenoten en criminaliteit. *Tijdschrift voor*

Hoeve, M. (2017). Opvoeding, criminogene setting en jeugddelinquentie. *Tijdschrift voor Criminologie*, 59(1-2), 210-214.

Junger, M. (2004). *De oorsprong van geweld*. Vossiuspers UvA.

Knorth, E. J. (2016). *Ontwikkeling door opvoeding: inzicht en uitzicht*. De Tijdstroom.

Lieferink, E. M. (2010). *Overlast en criminaliteit door jongeren met een licht verstandelijke beperking. Een onderzoek naar de Utrechtse aanpak* (Master's thesis).

Meershoek, A.J.J., Vries, de P.W. (2012) Systeemhaat onder jongeren.

Mols, S. Het ervaren van verschillende soorten beloningen door jongeren in de leeftijd van 12 tot en met 24 jaar.

Orgilés, M., Morales, A., Delvecchio, E., Mazzeschi, C., & Espada, J. P. (2020). Immediate psychological effects of the COVID-19 quarantine in youth from Italy and Spain.

Pels, T. (2003). Respect van twee kanten: Over socialisatie en lastig gedrag van Marokkaanse jongens. *Migrantenstudies*, 19(4), 228-239.

Verdonck, E. (2017). De aantrekkelijkheid van geweld. Een onderzoek naar de rol van intrinsieke aspecten in de betekenisgeving en verklaring van fysiek geweld bij jongeren.

Vugt, M. V. (2017). *Een kwalitatief onderzoek naar de ervaring van full citizenship, identiteit en een gevoel van 'thuis' onder Turks-en Marokkaanse Nederlandse jongeren uit Utrecht* (Bachelor's thesis).

Bijlage – VELDWERK, STADSGESPREKKEN (iii)

Van 31 augustus tot en met 10 september hebben Burgemeester en Wethouders 7 gesprekken gevoerd met bondgenoten, rolmodellen, jongeren, jong volwassenen, professionals, ouders en cyberdeskundigen. In deze bijlage een impressie van de gesprekken.

Gesprek met rolmodellen/influencers: 31 augustus

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Programma's / activiteiten sluiten niet aan op belevingswereld jongeren. Kickboksen en voetballen in Overvecht en Kanaleneiland is niet genoeg.
- Sensatie, kick, spanning
- Jongeren ervaren institutioneel racisme waardoor ze niet heen kunnen breken om iets te bereiken
- Aanbod van alle mogelijke organisaties in de wijk (buurtteams, jongerenwerk Al Amal etc) te versnipperd en onzichtbaar.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Pak de harde kern aan!
- Leer van het gebruik van social media. Zorg dat je deel uitmaakt van het netwerk, schakel influencers in, communiceer goed nieuws, geef voorlichting over social media.
- Richt je op jongeren die je wel kunt redden
- Zet rolmodellen in en waardeer hun inzet
- Investeren in relatie jongerenwerk – jongeren
- Positieve feiten zoals de goede band politie – jongeren stimuleren en uitdragen
- Top 600 rolmodellen instellen?

Gesprek met bondgenoten: 31 augustus

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Problemen liggen breder dan bij de relschoppers alleen en de groep relschoppers is zeer heterogeen (binnen/buiten 030, etnische achtergrond etc)
- Grenzen opzoeken, stoerdoenerij, zich bewijzen, rellen met politie is entertainment
- Op de achtergrond de grote jongens die feitelijk sturen. Relschoppers kansarm, LVB, voelen zich minderwaardig.
- Onvoldoende aansluiting leefwereld – aanbod/inzet instanties en gemeente
- Theoretische beleid sluit niet aan op de praktijk van de jongeren.
- Onvoldoende integraliteit aanpak vanuit GU, aanbod te versnipperd.
- Thema discriminatie, zich achtergesteld voelen, geen stageplek krijgen.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Inzet wijken vanuit behoefte jongeren niet vanuit theoretische kaders en beleid, meer gesprek met de mensen in de wijk.
- Personeel lokale instanties werven in de wijk onder mensen die de wijk kennen en van de wijk houden.
- Maak de kloof met gemeenschappen in de wijk kleiner door jongeren zelf verantwoordelijk te maken voor leefbaarheid en veiligheid. Werk aan jong leiderschap.
- Neem alle jongeren serieus ook de LVB, zorg dat aanbod aansluit op hun wereld.
- Betrek ouders
- Maak het makkelijker voor de gemeenschappen om initiatieven te nemen.
- Neem signalen bondgenoten en sleutelfiguren serieus als spanningen worden geconstateerd.
- Zorg dat bondgenoten goede afspiegeling zijn van gemeenschap.
- Kom niet met een potje geld voor kortlopende inzet. Er is structurele inzet nodig.

Gesprek met wijkprofessionals: 2 september

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Probleem breder dan jongeren met Marokkaanse achtergrond
- Oorzaken: erbij willen horen, sensatielust, ervaren discriminatie (geen stageplek etc)
- Oorzaken ook: provocateurs (met zichtbare enkelband stenen gooien) en social media
- Vaak spiraal negatieve ervaringen: geen stageplek, geen baan, schulden, criminaliteit, geen stabiele thuishaven, geen vast slaapadres, LVB, kansarm, geen positieve rolmodellen
- Vanuit profs: teveel kastje-muur, te weinig 1 vaste vertrouwenspersoon,
- netwerk rondom probleemjongeren te versnipperd.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Ingrijpen als kinderen nog jong zijn, in actie als het huis nog niet in brand staat, inzet op lagere school, eerder melden vanuit onderwijs dat het mis gaat
- Aandacht voor positieve signalen, niet steeds enkel reageren op negativiteit
- Wijkagenten vrijmaken belangrijke rol
- Maatwerk voordat het zover is dat er een PGA nodig is
- Ouders veel meer in positie
- Veilige plekken voor jeugd buiten en binnen
- Aansluiting GU / College op social media jongeren
- Pak oproepers rellen via social media keihard aan.

Gesprek met rolmodellen: 2 september

Jongeren zitten op school, op voetbal en hebben bijbaan. Zetten zich in als rolmodel, hebben bijvoorbeeld via social media en gesprekken erger voorkomen tijdens recente rellen.

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Social media, verveling, sensatielust
- GEEN Marokkanenprobleem wat bijvoorbeeld media ervan maken. Pijnlijk stigma.
- Harde kern met jongeren eromheen die mee gaan doen.
- Jongeren ervaren discriminatie bij vinden van stageplek en bij aanhoudingen, voelen zich achtergesteld
- Jongeren missen plekken binnen en buiten, voorzieningen, activiteiten.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Pak de opruiers op social media hard aan.
- Zorg voor voldoende activiteiten voor de jeugd, ook in coronatijd. Zo voorkom je dat ze zich gaan vervelen en gaan rellen.
- Zorg voor plekken waar jeugd wel bij elkaar mag komen en richt die ook mooi in, zodat jongeren zich er verantwoordelijk voor voelen.
- Geef jongeren het gevoel dat ze erbij horen.

Gesprek met ouders: 3 september

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Alle jongeren zijn Nederlandse jongeren. Benoemen etnische (Marokkaanse) achtergrond in dit negatieve verband stigmatiseert, niet nodig.
- Jongens (meisjes deden niet mee) willen stoer en gek doen en reageren op social media
- Gemeente / wijkbureau blanke autochtone mensen, Versnelling Overvecht werkt niet, politie vertegenwoordigt het blanke gezag.
- Vrijwilligers / buurtvaders onvoldoende gefaciliteerd en signalen worden niet serieus genomen.
- Weinig vertrouwen in instanties. Te versnipperde instanties, onvindbaar of te laat, wachtlijsten buurtteams, te veel personeelwisselingen. Kastjemuur.
- Voorzieningen (jongerencentra, sportzalen) gesloten.
- Jongerenwerkers aanwezig op scholen in plaats van op straat

- Kinderen hebben respect voor Taghi familie, nog volop aanwezig.
- Sociaal economisch probleem: flats opgekocht door ontwikkelaars, zwarte scholen met slechte reputatie, geen hoger onderwijs meer in de wijk, ex gedetineerden worden stevast in arme wijken geplaatst.
- Jongeren voelen zich niet gezien of gehoord, geen toekomst, geen vertrouwen, kloof met instanties.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Vertrouwen, hoop, perspectief
- Herijken besteding middelen in de wijk, herijken inzet instanties
- Inzet systeemwereld / instanties beter op elkaar laten aansluiten
- Meer sterke krachten vanuit de wijk, meer MBO op straat en minder hoog opgeleiden.
- Kinderen en ouders vreedzaam trainen.
- Meer richten op wat we positief bereiken in de wijk. Wijk is een goudmijn.
- Activiteiten voor jongeren.
- In gesprek blijven met ouders en met jongeren.
- Buurtvaders en anderen die hun nek uitsteken beter faciliteren / waarderen / belonen.

Gesprek met experts digitale wereld: 3 september

Ervaringen met rol social media rond rellen

- Voorafgaand jongerenwerk wel al signalen van vage plannen via één openbaar Snapchat account. Nog niet ingeschat als opruiend. Plots (dond 13 aug) concrete info over tijd en locatie Utrecht. Info doorgezet naar politie.
- JOU via alle accounts opgeroepen niet te komen en alternatief geboden in buurthuizen.
- Politie kreeg info te laat. Kantelpunt tussen online en fysiek was al geweest. Plotseling ging het viraal, maar dat was eigenlijk te laat om in te grijpen.
- Politie kon snel bron van het account achterhalen maar nog geen strafbaar feit dus doorpakken niet mogelijk (wet-/regelgeving, privacy). Wachten op toestemming SGBO

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Verveling: wegens corona jongeren al lang thuis, vervelen zich, veel
- online, wachten op sensatie.
- Bekende vlogger(s) heeft veel volgers.
- Een en ander loopt in geval van social media razendsnel uit de hand..
- Veel van de betrokken jongeren waren niet in beeld bij JoU. Contact leggen en beïnvloeden is lastig.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Vroegtijdig interveniëren: snelle en anonieme online processen op tijd stoppen voordat het fysiek wordt.
- JoU vroegtijdig signalen doorgeven aan politie zodat wijkagent er op af kan.
- Op tijd tegengeluid geven is het belangrijkste. Zodra concrete signalen: vanuit overheid, politie, jongerenwerk laten horen dat dit niet wordt getolereerd. Communicatie over mogelijke strafvervolg helpt wegens afschrikkende werking.
- JoU: uitdaging dat jongeren online informatie uit besloten groepen met ze blijven delen.
- Politie: ruimte creëren voor online expertise. Digitale wijkagent voor Midden Nederland is wenselijk.
- Maak voor gemeentelijke (video)boodschappen gebruik van online netwerk van JoU. Ook tijdens de rellen was een boodschap van de burgemeester richting jongeren goed geweest; afkeuren en hand toereiken.

Gesprek met jongeren/rolmodellen: 10 september

Mogelijke beweegredenen, oorzaken, achtergronden

- Veel invloed onderwereld op straat. Jonge kwetsbare jongens zijn gevoelig voor lonkende rijkdom: auto, dure kleding.
- Agenten in de wijk niet allemaal even capabel / ge-equipeerd. Teveel wisselingen, we kennen de wijkagent niet meer en de wijkagent kent de wijk niet meer.
- Leeftijd steeds jonger. Steeds meer jongeren gaan niet naar school. Je ziet ze overdag op de balkons/galerijen, vaak blowen.
- Overkapel veel problemen kwetsbare/kansarme jeugd.
- Jongerenwerkers niet gericht op de 'meelopers' die uiteindelijk aan t rellen gaan.
- Er is onvoldoende effect van het geld dat in Overvecht wordt gepompt.
- Jongerenwerkers onvoldoende aanwezig, zouden meer 's avonds dan overdag moeten werken. Teveel gericht op vriendjes blijven met de jongeren (barbecue en voetbal)
- Rellen hadden voorkomen kunnen worden.
- Jongens moeten harder aangesproken worden vanuit de gemeenschap zelf.
- Problemen waar ze tegenaan lopen: groepsdruk, verslaving (ballon/blow), schuld, politiebeboeting, schoolachterstand (lijstje aan BM meegegeven). Lage sociaal-economische klasse, lage intelligentie, lage gezondheid.
- Overvecht stigma: middelbare scholen buiten de wijk willen geen leerlingen Overvecht.
- Docenten primair onderwijs moeten gecoacht worden om moeilijke kinderen te begeleiden.
- Op scholen vaak geen besef dat de 'rotjongetjes' met lege maag aankomen en weer vertrekken.

Hoe voorkomen we / wat kan beter / tips

- Er moet een tandje bij bij het jongerenwerk. Jongerenwerkers hebben beperkt grip. Kan beter.
- Onderwijs beter faciliteren
- Wijkagenten die de wijk aankunnen en die de wijk kennen.
- Gemeenschap een rol geven. Werken met rolmodellen in de wijk. Overvecht zit vol met rolmodellen: voetballers, acteurs, komedianten, de vijf mannen aan tafel. Doe er iets mee!
- Vijf jongemannen hebben voorstel / initiatief waarmee ze met wijkbureau aan de slag zijn/gaan.
- Gerichte aanpak op jongeren 10-14 jaar en 16-21 jaar.
- Een plek is een basisbehoefte. Zorg dat de jonge jongens niet hoeven te kaarten in het trappenhuis.
- Groepsdruk kan ook in de goede richting worden ingezet.
- Maak kinderen weerbaar, zorg dat criminelen de wijk uit gaan.
- Vol inzetten op een wijk met meer veiligheid en meer weerbaarheid